

Deo Adjuvante.

DISSERTATIO PHILOSOPHICA

DE

U S U
PHILOSOPHIÆ

IN

REPUBLICA GUBERNANDA,

QUAM

Consensu Ampliff. Ordin. Philosoph. In Reg. Acad.
Aboënsi,

Sub MODERAMINE

Maxime Reverendi atque Celeberrimi VIRI,

D:NI C A R O L I
MESTERTON,

S. S. Theol. DOCT. Scient. Log. & Methaphys.
PROFESS. Reg. & ORD.

PRO GRADU MAGISTERII

Publicæ censuræ modestè subjicit

ARVIDUS MENNANDER, Jon. F.

SATACUNDENSIS,

Die XI. Junii MDCCLX.

L. H. A. M. S.

ABOÆ, Impressit DIRECT. & TYPOGR. Reg. Magn. Duc.
Finland, JACOB MERCKELL.

VIRO Admodum Reverendo atque Praeclarissimo,

D:no JOHANNI AMNEL,

Ecclesiatum, quæ Deo in Tammela Jockis & Bertula colliguntur Antistiti gravissimo; Adjacentisque Contractus Praeposito Adcuratissimo, Patrono æternum suspiciendo Colendo.

VIRO Plurimum Reverendo atque Praeclarissimo,

D:no Mag. ARVIDO TAULERO,

Pastori Ecclesiarum Kyröensium Dignissimo Fautori benignissimo & Consobrino Carissimo.

VIRO Spectatissimo,

D:no NICOLAO FAVORIN,

Commissario Liquidationis ad illustrem Pegium Regnique, quod Aboæ floret Dicasterium, Vigilantissimo, Avunculi loco pia mente semper Colendo.

VIRO Spectatissimo,

D:no HENRICO TÄLPO,

Secretarii Vicario, ad Regiam Academiam Aboënses, Dextertimo, Affini Carissimo.

VIRO Spectatissimo,

D:no JACOBO BREMER,

Mercatori Inter Aboënses Prudentissimo, Fautori propensissimo

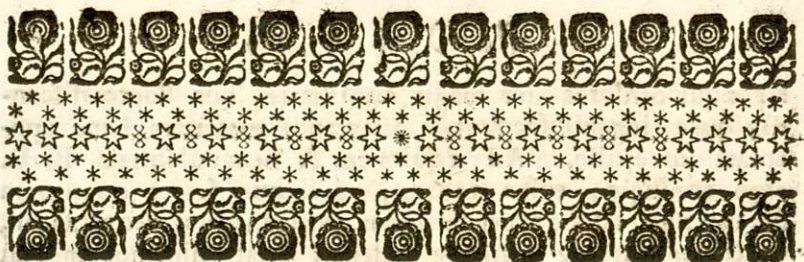
Ignoscat Patroni & Fautores benignissimi, quod Disseratiuncula huic, splendoris & lucis ambiendæ causa, Nomina Vestra præfigere sustinuerim. Vestra enim Patroni & Fautores benignissimi in me meosque nullo non tempore cumulata Beneficia, sunt rationes potissimæ, cur eam Vobis consecratam esse voluerim. Aspicite itaque humillimus oro atque obtestor, Patroni & Fautores benignissimi, pagellas hæc incommatæ, connata Vobis Benevolentia, eademque tamquam pignus gratissimæ & pie mentis atque reverentiæ suscipite, quæ ad urnam usque permanebo

NOMINUM VESTRORUM

cultor humillimus

ARVIDUS J. MENNANDER.

S. I.

Est *Cicerone* Philosopho de finibus, antiquissimorum seculorum illa fuit consuetudo: *Omnem summam Philosophia ad beate vivendum referre. Idque unum expetentes homines se ad hoc studium contulerunt. Omnis auctoritas Philosophia consistebat in beata vita comparanda.* Si conatus hujus magnitudini eventus pariter respondisset felicitas, nec majus unquam aliud, nec salutare magis obtingere hominum generi potuisset. Est tamen atque fuit haud raro, ut Philosophorum placita a Philosophiæ decretis longius aliquantum distarent: ut plus sibi promitterent Philosophi, quam quod Philosophia poterat. An ad bene imperandum præsidium quoddam sit in Philosophia positum? in præsentiarum non tam Philosophos quam Philosophiam consulamus. Scio equidem hujus seculi moribus nihil probari, nihil placere, nihil non reprehensione & risu dignum videri, nisi ab omni parte sit positum, eamque ob rem me multos temeritatis damnatos, quod ætate ingenioque nondum satis maturus, tam sublimem materiam enucleandam, eque Cathedra Academica defendendam, susceperim. Sciant vero levissimi mei labo-

ris æqui censores, me magis cupiditate, qua flagro discendi, quam ingenii facultatem ostentandi materiam hanc operosam suscepisse. Ad æquitatem & benevolentiam B. L. ergo confugio, enixe rogans, ne inique ferat; quod non singula quæ ad hoc argumentum explanandum requirantur, exacte enodare & illustrare valeam: vetat enim hoc ingenii mei hebitudo & propositæ brevitatis ratio.

§. II.

Asfertum nostrum *Philosophiam usum in Republica gubernanda habere*, nec a rei veritate neque etiam a praxi abhorre, patet ex Sinarum exemplo, quæ Gens omnium antiquissima in Republica administranda cæteras orbis terrarum Gentes in univèrsum omnes ab omni ævo anteiverit, cum prisci Sinarum Imperatores & Reges Philosophi fuerint, ut Illust. Volffius monuit in oratione sua de Sinarum Philosophia practica. Imperium Sinarum vastissimum esse in quindecim provincias amplissimas divisum, quarum singulæ regna verius appellanda esse, quam provincias, unanimiti ore fatentur, quotquot in Chinam profecti fuere, Vastissimi tamen hujus imperii forma per tot millenarios floruit ac hodiènum floret. Etsi enim præclare rem gesserint Sina. Absit tamen, ut quis sibi persvadeat nos in ea esse opinione, quasi in constituenda & gubernanda republica omnem fecerint Philosophiæ usum. Fuere equidem Sinis notionès determinatæ, sed non satis distinctæ, ut adeo easdem ad propositiones determinatas revocare ac demonstratas in Systema redigere minime potuerint. Exemplum ipsorum ab ea tamen perfectione longe adhuc abest, in quam mentis aciem convertere debemus, nexum beatitudinis reipublicæ cum regimine Philosophi perspecturi penitus. Absit etiam, ut quis existimet nos in animo nostro eam volvere opinionem, quasi

quasi negotiorum publicorum eventus omnis certus effici possit, ubi de iis Philosophari datum fuerit Rempublicam administrantibus. Non una enim ratio est, cur eventus incertus maneatur, etsi omnium negotiorum theoria perspecta supponatur.

§. III.

Rempublicam fore beatam nulli dubitamus affirmare, exemplo Sinarum innixi, si qui regnant Philosophentur. Quod si jam quasiveris, quamnam dotes in imperante requirantur, ut Rempublicam beatam efficiat? pro-na utique est responsio. Nimirum intelligere debet, quamnam ad Rempublicam beatam efficiendam requirantur, ac fir-mum propositum habere debet ea fideliter exequendi, quæ ad finem tam præclarum exequendum conducere novit. Vo-luntas igitur imperantis, quæ neque mediate neque immedi-ate finem reipublicæ promovet, sed saltem ex judicio pro-prio ad offendendos & ladendos subditos suos in effectum deducitur, inter has dotes minime est referenda. In genere subditos suos ita per regulas & ordinationes disponat im-perans, ut tam tempore pacis quam belli, si opus erit, sibi & Reipublicæ commoda servitia præstare possint. Præcipue tamen curet, ne secordes & negligentes in Civitate vivant, sed potius otiosæ & deambulatores, qui sine professione ad vitam alendam & ad reipublicæ inserviendum, plateas, forum atque communia conventicula sternere amant, e Civi-tate mittantur, quia talis multitudo facile annonam in op-pido procurant. Exinde enim, præter alia odiosa Reipu-blicæ, hoc etiam malum generatur, quod ex his conventi-culis factiones oriantur, nam si concurrunt isti, primum est, *qua bona nova quæso?* ubi, quia nihil aliud sciunt, di-judicant actiones imperantis & facta ministrorum suorum,

A3

quasi

quasi ab iis injuria afficerentur, ex quibus & aliis discursibus facile stimuli ad seditiosas cogitationes & machinationes oriuntur, a quibus non raro in bellum civile prolapsi sunt. Deinde princeps se etiam laudabiliter gerit, si id facit, per quod existimatio Civium promovetur, quando videlicet inter doctores erudita collegia & curiosas societates erigit, vel benigne patitur, ut elegantissima ingenia tales propagent, ubi in ejusmodi subjecta, quæ quotidie splendorem Acedemiarum Reipublicæ suæ alius tollunt, & quid apud eum viri docti possint, aliis significant, suo tempore munera præstantissima conferre debet. Ex his facile colligere licet, quid etiam impendendum sit a Principe ad *facultates Civium promovendas*, nam non solum licet speciale commodum quærere, sed præter hoc opus est, ut antea procuret commodum civium suorum, utpote a quibus demum sibi capit quod necessarium est. Ex his officium imperantis & lex prima illi oritur: *Salus Populi suprema lex esto.*

§. IV.

Quinam sit Philosophus non nomine, sed re talis, ordinis ratio jam postulat indicare, antequam quod nam ad bene imperandum præsidium in Philosophia sit positum demonstrari potest. Illust. Volfius in discursu prælim. de philosophia §. 46 eum philosophi nomine demum compellari judicat, qui rationem eorum reddere potest, quæ sunt vel esse possunt. Philosophatur adeo is, qui eorum, quæ fieri observat, rationem reddit, aliosque docet, cur hæc jam facta sint potius quam alia, & quomodo facta fuerint. Nemo in omnibus Philosophus esse potest. Sufficit imperantem de iis negotiis quæ ipsi administranda sunt Philosophari, de salute nempe & tranquillitate publica iisque, quæ ad bonum regimen spectant. Ad philosophandum requi-

requiruntur habitus quidam animæ, certo facultatum usu demum comparandi. Comparantur autem, ut plurimum, multo facilius in alio veritatum genere, quam quarum notitia ad tractanda negotia requiritur. Hinc accedit, quod imperans de rebus quibusdam Philosophari debeat, ut de aliis, quæ bonum regimen propius tangunt aptus sit Philosophari.

§. V.

Hisce præmissis, haud difficile nobis erit ostendere, quantum præsidii ad beatitudinem Civilem a Philosophia Imperantibus sit expectandum. Si Respublica bene constituenda est, talis esse debet ejus forma, ut communi bono conjunctis viribus promovendo & defensionem adversus hostiles insultus sit apta. Quamobrem constare debet de mediis, quibus hunc finem consequi datur: Omnis enim cura atque sollicitudo conditoris huc redit, quomodo illa media executioni demandentur. Enimvero illa media vel a posteriori cognita esse debent atque perspecta, quatenus alii iisdem haud infeliciter utuntur, vel ex notione finis demum eruenda. In utroque casu eorum notiones ad propositiones determinatas reducendæ sunt, ut certo rationum nexu applicari possint, nec in iis applicandis a vero aberretur.

§. VI.

Republicam administraturus, non pro suo arbitratu facere debet, quæ reipublicæ causæ fieri debent; sed hanc supremam in omnibus teneat legem opus est, ut non faciat, nisi quæ communi omnium bono promovendo & securitati ac tranquillitati publicæ conservandæ inserviant. Hanc vero legem minime exacte observari posse, nisi & ac-
cumine

cumine Philosophico præditus fuerit Imperans, & notionibus Philosophicis probe imbutum habuerit animum. Etenim quid in dato casu fieri debeat, iudicio discursivo definiendum, quod nuda ad casum præsentem attentione firmari, sed vi rationis inde colligi constet: ecquis enim sibi persuaserit in ipsa casus idea contineri ea, quæ finis Reipublicæ beatitudo civilis fieri iubet. Quamobrem ut intelligat Imperans, quid fieri debeat; Casus primo omnium loco rite determinandus est per eas circumstantias, quæ propter intentionem finis attendendæ veniunt, nec per se invicem determinantur. Enimvero in formandis notionibus distinctis per reflexionem versatus sit imperans necesse est, ne attentioni ejus sese subducant circumstantiæ quædam casus præsentis & ut ipsas circumstantias accurate determinet, quales in casu præsentem spectantur, ne per confusas perceptiones eadem cum aliis habeantur, quæ ab iis diversæ sunt. Ad formandas notiones distinctas per reflexionem, ad separandas a se invicem circumstantias, quarum aliæ per alias determinantur, & quæ tantummodo adesse possunt, & ad determinandum casum quemlibet datum, opus omnino est acumine, quod frustra in eo, qui philosophus non est, queritur. Imperans philosophus notiones negotiorum quæ Reipublicæ causæ gerendæ sunt, determinatas easque distinctas habet, nec quicquam decernere audent, quamdiu notionibus istis destituitur, nisi ubi in necessitate agendi constituitur, e. g. Si in salutem Civitatis, tempore belli Imperans ædificia destruit, terras subditorum corrumpit, vel alio modo dominia eorum, In talibus occasionibus non exspectare Imperans debet, priusquam jam periculum præsens sit; sed & iuste, tamquam bonus Paterfamilias, Reipublicæ suæ prospicit, quando membra & corpora levia tolluntur in tempore, ne cum iis vel ex iis reliqua pars salva & nobilissima offendi vel penitus tolli possit, In ejusmodi agendi necessitate

tate constitutus Imperans philosophus, non tamen audax dubiis fortunæ fluctibus committit Reipublicæ salutem, sed probabilitatis observat leges totus in eventum intentus, ut notionum defectum post hac suppleat & ubi quædam beatitudini Civili parum consentanea fieri oportuit, ea corrigat, antequam constantia esse jubeat, aut in posterum in casu simili aliter negotium expediat. Quod si quis non fuerit philosophus, is inter notiones determinatas, atque inter distinctas & confusas non distingvit, cum determinatis & distinctis destituatur, in gerendis negotiis alios imitatur idem facturum, quod alterum in casu simili fecisse opinatur & eundem sibi eventum spondet, quo aliquid esse factum novit. Patet adeo Rempublicam esse beatam, ubi singula per propositiones determinatas deciduntur, beatitudini vero obicem non uno modo poni & catenæ malorum fores pandi, ubi secundum notiones vagas sit decisio, consequenter beatitudini Civili rectius consulitur, ubi qui imperant philosophantur, quam ubi non philosophantur.

§. VII.

Quamvis inter sit Reipublicæ, ut omnia ex veritate fiant, nihil affectui detur, ostendendum nunc porro erit. Absit ut quis existimet parum referre, utrum ex veritate fiant omnia an affectui quidpiam detur. Etenim beatitudo Reipublicæ tota quanta ex eo pendet, quod ex veritate fiant omnia. Huic negotio optime inservit philosophia. Ubi quis perspicillis utitur philosophicis in negotiis humanis, tam publicis, quam privatis pervidendis, in rationes eorum quæ fiunt, & cur hunc exitum habeant inquirens, is abunde perspicit mala tempora, de quibus conquerit genus humanum, non aliunde ortum habere, quam quod affectus adversus veritatem prævaleant. Nulli

dubitamus affirmare, quod si quis fuerit philosophus, is ex veritate agat, ex affectu agere non possit. Exemplo nobis est *Vitruvius*, quam hunc philosophiæ fructum propria experientia edoctum fuisse ex ejusdem de Architectura comentariis patet. *Vitruvius* ad Philosophiam tamquam ad Sacram anchoram confugit, qua animum Architecti imbui jubet, ut sit æquus & fidelis, sine avaritia quod maximum judicat, cum nullum opus vere sine fide & castitate fieri possit, & ne sit cupidus, neque in muneribus accipiendis animum habeat occupatum, sed cum gravitate suam tueatur dignitatem, bonam famam habendo. Patet adeo *Vitruvium* sibi persuasisse *Architectum Philosophum* ex veritate agere, non ex affectu, ut bonam inde habeat famam, nec qua in re jure reprehendi possit. Nemo autem non videt, quæ de Architecto Philosopho dicta sunt, ea in genere ad quemcunque applicari posse, qui negotium aliquod gerendum, vel opus perficiendum suscepit. Constat vero etiam *Vitruvium* beneficio Philosophiæ id fuisse consecutum, quod de ea prædicat. Legat qui de eo dubitat, præfationes ad Augustum Cæsarem quas libris de Architectura singulis præfixit.

§. VIII.

CUm in generalibus acquiescere, nec ad specialia digredi decreverimus; Unicum tamen adhuc superest, quod silentio præteriri minime debet, propterea quod vulgo plurimum ea in re peccetur. Nimirum si de negotio aliquo deliberandum, duplex se offerre potest casus. Aut enim deliberantibus perspecta est negotii theoria, sive eam ex disciplinis didicerint, sive a priori invenerint ante, sive experientia eandem sibi acquisiverint, aut non dum perspecta est. In primo casu decretum fieri debet applicando principia generalia ad hunc casum, qui datur in singulari:

gulari: id quod parum difficultatis habet, ut ex arena consilium tuto capiatur. In casu posteriori demum a priori investigandum, quid fieri conveniat, ne Reipublicæ damnum inferatur: Id quod subinde plurimum difficultatis habet, ut per vota extemporanea, consilium certi eventus formari minime possit. Hos vulgo casus inter se confundunt qui non Philosophantur; ast optime eosdem a se invicem distinguunt, qui Philosophantur. Etenim qui Philosophatur, novit in casu quolibet dato per iudicium discursivum decidendum esse, quid fieri conveniat, adeoque consilium, & decretum per modum conclusionis vi syllogismi inferri. Quare cum negotii præsentis conditio, qualiscunque tandem fuerit, non suppeditet nisi syllogismi minorem; principium generale alicui familiare esse debet, quo quid in dato casu fieri conveniat continetur, ubi extemporaneis votis definiendum, quid fieri debeat. Ex eo itaque Philosophus hunc casum ab altero distingvit, quod sibi ac collegis non succurrat principium, quo istius negotii theoria continetur. Ubi non succurrit vel meditando, vel libris, si qui proficiant, consulendo, definiendum esse, quid sit consilii, ne beatitudini Reipublicæ quidpiam adversi statuatur, ultro cognoscit. Et quoniam Philosophus arte inveniendi instructus est, adeoque veritatem sibi adhuc incognitam, vel certo, vel probabiliter eruere valet, idem a præcipitantia alienus cavet, ne minus circumspecte decernens eventum omnem fortunæ uni committat. Atque vel ex hoc nomine intelligitur, quantum intersit Reipublicæ ne duo hi casus confundantur, ne per præcipitantiam salutem Reipublicæ noceant, qui eundem promoveri intendunt.

§. IX.

EX hisce brevissimis satis intelligi posse existimamus, si quis Imperans fuerit Philosophus, eum certius nosse, quæ ad bonum regimen requirantur, quam ubi non Philosophatur. Minime tamen asseveramus artem regnandi, ad eum perfectionis gradum unquam pervenisse, ut nihil amplius in ea desiderari posset; sed quis potius ultro, suo tempore, confitebitur, multa in ea desiderari, cum eorum numerus quæ fieri possunt nullum habeat

FINEM.

